

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De Diuortio. Caput III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

9. Nota Quartò, ut largitas prædicta habeat effectum transferendi dominium in Sponsam medietatis. Donatorum, satis esse, si dictum osculum, vel copula intervenit, sive ante dictam largitatem, sive postea; par enim gravamen, & ruborem in utroque tempore patitur Sponsa.

CAPUT III.

De Dissolutione Cohabitationis, & Thori, hoc est, de Divortio.

Explicatis obligationibus conjugum ex eorum conjunctione convenientibus, admoner jam ad ea declaranda procedere, quæ ad eorundem quasi disjunctionem pertinent, id est, ad Divortiũ, quod jam facio.

§. I.

Quid quotuplex, & quando licitum sit Divortium.

I. **N**on est hic sermo de dissolutione vinculi Matrimonii, de hac enim dictũ est Tract. 3. Sed de ejus dissolutione, quoad Thorum, & cohabitationem, remanente vinculo. Id, quod valde diversum est, ut ex ibidem dictis patet. Separatio autem hæc quoad Thorum, & cohabitationem, tunc vocatur Divortium, quando est perpetuum, juxta a Textum, in quo dicitur: *Divortium non est verum, nisi, quod animo constituenda perpetua separationis, sit.* Nihilominus, si perpetuum non sit, sed ad tempus, vocatur etiam, quamvis minus propriè, Divortium.

a L. Divortium ff. de Divortis.

2. Porro, ut tota ejus tractatio ordine ipso docendi clarior fiat, duo erunt separatim explicanda. Alterum, quando nam illud licitum sit: sive loquamur de perpetuo, sive temporaneo; Alterum, quosnam effectus pariat? de quibus distinctum in paragraphis sequentibus: nunc autem juvabit unitim eadem duo sub compendiosa explicatione amplecti, ut uno aspectu totam doctrinam mox latius agendam comprehendas.

3. Quoad prius, sic statuè. Divortium perpetuum est licitum tantummodo propter adulterium alterius conjugis. Divortium verò ad tempus licitum est propter alias causas, quæ in univèrsam ad illam, reduguntur, scilicet

ad grave periculum, sive animæ, sive corporis, sive famæ: in particulari autem sunt tres, Hæresis alterius conjugis, Sollicitatio ad peccatum, quam alter alteri facit, Sævitia ejusdem. Ratio prædictæ diversitatis est, quia Divortium propter adulterium fundatur in eo, quod per illud delictum fides conjugis absolute frangitur, ergo fides illi amplius absolute non debetur. Adde, absolute Christum Dominum ejusmodi separationem concessisse, dum dixit: *b Qui unque dimiserit uxorem, nisi fornicationem, & aliam duxerit, mactatur.* Dimissio autem absolute data perpetua est.

b Mat. 19.

4. At verò divortium ad tempus propter tres illas causas, fundatur in eo, quod non obligatur quis ad commorandum cum altero, à quo tanta mala patitur, utique, dum illa patitur. Cum ergo, si conjux cum effectu emendatur, & quando est necessariã, securitatè det, non patitur amplius alter mala illa; obligabitur admittere conjugem, unde fiet, ut Divortium perpetuum non sit. Circa causam verò hæresis erit adnotanda quædam distinctio, quam infra ponam §. 7. nu. 5.

5. Quoad posterius unus est præcipuus effectus (nam minus principales paulò inferius attingentur) ut conjux innocens, postquam legitime diverit, propriè dicto Divortio, scilicet, perpetuo, possit, si velit, Ordines Sacros suscipere, vel solennem Professionem in Religione, vel Votum simplex Castitatis in saculo emittere. At, si diverit per Divortium improprie dictum, scilicet ad tempus, hæc non possit. Ratio discriminis est, quia, si separatio perpetua est, non habetur, unde impediri possit conjux innocens à susceptione boni alterius status ex se perpetui; Verum, si separatio perpetua non est, habetur, unde impediatur, nam transacto eo tempore, conjux suum conjugem repetere debet. Judicatur autem transisse tempus, quoties emendatur, ut dictum est, conjux. Illud nota, si quando nulla spes adest ejusmodi emendationis, posse innocentem status illos perpetuos suscipere, sed id non est per se ex vi Divortii, sed ex vi defectus dictæ spei, ut infra explicatiùs dicendum erit.

His veluti in compendium hoc initio; ad faciliorem doctrinam, explicatis, eadem suo Ordine in sequentibus repetamus, & illustremus.

§. II. Di-

§. II.]

Divortium licitum est ex causa adulterii.

Ubi

Cujusnam adulterii?

1. Quod licitum sit Divortium, scilicet separatio perpetua, quoad thorum, & cohabitationem ob adulterii crimen, certum est ex fide, ut constat ex Matth. a Certum etiam est ex lumine naturæ; quia frangenti fidem, fides servanda in eodem contractu non est, ut docemus omnes.

2. Quoniam verò æqualis fides utrique conjugii debetur, pares in hoc sunt conjuges, nec potest, sive lege, sive consuetudine introduci, ut Divortium celebrari queat ob adulterium uxoris, non verò ob adulterium viri; Dixi (esse pares in hoc) nam in criminalibus pares non sunt. Cum enim in Republica majus dedecus existimetur asserre adulterium uxoris, quam viri, idè vir criminaliter accusare uxorem adulteram potest, non verò uxor virum adulterum. Sed prosequamur cætera, in quibus sunt pares.

3. Rursus ergo, quia, fracta fide, absolutum Jus habet innocens ad recedendum, idèd, quocunq; h elapso tempore, celebrare conjux innocens Divortium poterit, nisi fortè is remiserit, vel quid acciderit, propter quod dictus innocens ejusmodi Jus amisit de qua re mox §. sequ.

Quid hic veniat nomine Adulterii?

4. Tota difficultas hic in eo versatur, ut videamus, quidnam intelligatur nomine adulterii, ad hunc effectum divertendi? Nam ad affectum deponendi illud Sacramentaliter apud Confessarium, diximus e alibi.

5. Breviter, Afferò Primò, nomine adulterii hic intelligi copulam carnalem consummatam, sive naturalem, sive Sodomiticam activam, vel passivam, sive etiam Bestialem. Ratio universalis est; quia tunc frangis conjugii fidem, quando tuam carnem, quam illi uni conjugii promiseras, dividis

Tamburinus de Sacramentis.

cum aliis; at dividis, cum copulam consummatam habes cum dictis. Ita cum communi Sanchez, d & de copula Sodomitica, ita expressè Sanctus e Thomas, alique, undè, propter paritatem rationis, idem dicere cum aliis debemus de Bestialitate. *San. l. 10 mat. d. 4. n. 3. & 4. e S. Th. Sd, tate. Henr. G.*

6. Scio Pontium, f quem sequitur Aversa, g excludere Sodomiam (& sanè propter paritatem suæ rationis deberet etiam excludere Bestialitatem) quia, inquit, visio carnis non fit per infusionem seminis in alienam carnem, sed propter mixtionem seminis in semine, seu cum carne alterius in vale apto ad generationem, id, quod in sodomia non contingit; scio, inquam hoc, sed, quia ipsemet Pontius h tandem fatetur, in praxi excipiendam esse opinionem communem, ab ea nobis recedendum non erit. *Hurt. & innumeri ap. Leand. d. 26. mat. q. 11. Pont. l. 9. c. 16. n. 5. Av. q. 23. mat. sec. 1. Hinc tandem. Pont. l. c.*

7. Quid de Sodomia cum propria uxore:

Respondeo, hanc puto, non venire hic nomine adulterii, quia verè tunc non est perfecta divisio cum alterius carne. Ita cum communi Sanchez loco citato. Esset tamen sufficiens causa Divortii temporalis, quando conjux alium sollicitaret ad ejusmodi peccatum, juxta ea, quæ mox dicemus

§. 7.

8. Afferò Secundo, tactus impudicos, oscula, pollutionem ipsius conjugis extra vas, etiam procuratam alienis manibus, seu instrumentis, immodè, & copulam sine seminis emissionem non intelligi hic nomine adulterii, quamvis hæc fiant cum animo perveniendi ad adulterium. Ratio horum omnium est, quia hi non sunt actus perfecti contra datam fidem, cum non dividant carnem conjugis cum alterius carne; Nam propter eandem rationem, nec nomine adulterii hic venit copula cum fœmina mortua, quia illa non est vera caro, sed veluti statua lapidea. Ita Sanchez et alique. *i San. Fill. Bona. aliter que apud Leand. l. c. q. 8. 9. & 10. k In Meth. Confess. l. 2. c. 7. 8. 6. & rursus l. 7. in Dec.*

9. Dictum est semper (hic) nam certum in ordine ad Confessionem esse ejusmodi peccata, adulterii, alibi k docui, ut monui numero quarto.

000

§. III. c. 3. §. 1.

b. Math. 19.

1. Matth. 19.

b. C. Ad movere §. 2.

c. In quæ. Con. lib. 2. c. 7. §. 6.

§. III.

Casus quinque, in quibus non est licitum
Divortium, quamvis ad sit causa
Adulterii.

Adulterium utriusque.

1. Primus Casus est, quando uterque con-
jux adulterium commisit; tunc enim,
quia delicta compensantur, neuter ex conjugibus poterit divertere. Idque verum est, etiam si unus conjugum plura, vel publice, alter unum, vel occulte adulterium commiserit, & etiam si unus per Sodomiam, alter per Fornicationem; & etiam si unus se emendaverit, scilicet non amplius adulteretur; alter vero (sed admonitus, ut desistat) persistat tamen in adulterando. Ita Doctores citati, & ratio est, quia posita fidei fractione, semper locum suum habet Jus compensandi, etiam contra emendatum, donec conjux innocens injuriam remittat, de qua remissione mox numero 16. Illud (admonitus, ut desistat) vide fufius

apud Sanchez, & aliosque.

2. Hæc autem intelligenda sunt, si ante peractum Divortium uterque adulteretur. Sed quid, si celebrato jam Divortio ob adulterium unius, deinde alter, qui fuerat innocens, adulteretur & ipse, obligabiturne hic alteri reconciliari ex eo, quod sic compensentur duo dicta adulteria?

3. Obligari tenet Coninck, & aliique. At Sanchez sustinet, non obligari, nisi post sententiam, qua Judex cogat fieri reconciliationem, ob periculum Fornicationis, quod ex illa separatione confurgit.

4. Verum sententia Coninck est à nobis approbanda. Ratio est, quia, quamvis post divortium factum, fidem fregerit conjux, qui antea fuerat innocens, jam nunc est nocens, ergo alter jam acquirit jus compensandi.

5. Quid fiet, si post Divortium, conjux innocens ritè solennem professionem emiseric, & post professionem adulteraverit, an scilicet reddendus sit conjugi volenti recompensationem. Dicam

§. 8. à numero

10 8.

Adulterium unius, sed altero consentiente.

6. Secundus casus est, si conjux adulterium committat consentiente alio conjuge (quod dicitur, conjugem prostituere) ita constat ex Sacro & Textu. Ratio autem est, quia, cum uterque, tunc delinquat, alter per adulterium, alter per lenocinium, & æquitas non vult, ut alter Jure suo cadat, alter non item.

7. Consentit autem & conjux, si ve expresse, si ve tacite, non impediendo, cum possit.

8. Inquires. Si vir neget alimenta uxori, si eam deserat, si eam domo expellat, si eam ea crudeliter agat; unde ipsa sibi de aliquo amatore provideat, censebiturne vir consentire uxoris adulterio, & consequenter propter delictorum compensationem, cadere à Jure diverterendi?

9. Respondeo. Sanchez & aliique citantes aliqua jura sustinent, non cadere, quia id non est consentire ad adulterium, sed solum occasionem remotam adulterii tribuere. Excipiunt, nisi animo, ut mulier fornicetur, ea vir faciat: nam tunc jam consentiret adulterio, & consequenter à suo Jure diverterendi caderet.

10. At Sanctus Thomas, aliique, citantes, & ipsi quoddam Jus, sustinent cadere, quia cum conjux sufficienter tunc sit causa illarum injuriarum, videtur etiam esse causa, unde adulterium sequatur; quare non debet ex sua malitia ejusmodi conjux, commodum reportare, & Jus diverterendi retinere.

11. Mihi videtur excipienda distinctio Aversa: h nam illarum injuriarum: si solitarie sumantur, cum sint in alio genere ab adulterio, non sufficiunt, ne ad tacitum quidem consensum, quando vir rationabiliter non prævideret, uxorem fornicaturam; at quando prævideret, aut certe prævideri debet, quia aliquo modo subdubitat de ejusmodi Fornicatione uxoris, & tamen ab injuriis illis non desistit, cum certò desistere obligetur, tunc à dicto Jure se separandi merito excider, quia cum suæ uxoris ipse curam habere debeat, si ea, tam gravia incommoda sexui fragili afferat, jam sufficientem causam dare adulterii, & consequenter tacite consentire censebitur.

12. Atque

12. Atque ex data distinctione, Textus, quos affert utraque sententia satis conciliari poterunt.

Adulterium materiale, id est, vacans culpa adulterii.

13. Tertius casus. Quando adulterium vacat vera adulterii culpa, Jus divertendi alteri conjugi non tribuit. Merito quidem, quia non est plectendus quis pœna addicta, seu conjuncta ejusmodi delicto, sine formali, & vera culpa talis delicti. Exempla sunt, si conjux fornicetur, prudenter putans suum conjugem obivisse; si per ignorantiam invincibilem, credens quis hanc esse suam, ad illam accedat, si per vim omnino absolutam cogatur conjux adulterium committere, &c. In his enim, & similibus casibus, cum sit involuntaria ratio adulterii, separationem, quæ ex formali adulterio consequitur, subire conjugem, æquum non est.

14. Quod si per metum gravem?

Respondeo. Sylvester, aliique, & eos citans Averfa *d* dicunt, adulterium ex metu extortum non dare alteri divertendi Jus, quia, ad hunc effectum, est petiendè, ac adfuisse vis, & absoluta coactio, siquidem metus tanti mali exculare debet à pœna, de qua agimus.

15. Verum Sanchez *b* docet, dare Jus divertendi, quia metus Voluntarium per se, & absolute, adeoque culpam non tollit. Utrumque probabiliter dictum esse, judico.

Remissum fuisse adulterium.

16. Quartus casus. Quando innocens conjux, v. grat. Vir remisit culpam adulterii jam commissi ab uxore) non potest amplius ab illa divertere, quia injuria semel condonata non reviviscit. Quod si post remissum unum adulterium, conjux incidat in aliud, tunc enim verò poterit alter divertere, quia remissio illa non poterat se extendere ad futura.

17. Remissio autem hæc fiet, vel expresse, si conjux externè dicat; se remittere, vel tacitè, si idem conjux conscius adulterii, ex animo remittendi admittat adulterii reum,

sive ad copulam, sive ad oscula, sive ad amplexus, &c. quia, sic, jam illam tractat, c ut c *San. l. 10* uxorem. *mat. d. 14.*

18. Inquires. Si conjux solo animo con- *n. 18. c. 19* donet adulterium conjugi, unde hic can- *Castr. d. 3.* dem condonationem nondum acceptave- *de spons. p.* rit, poteritne deinde animum mutans retra- *6. §. 2. n. 4* ctare Condonationem, & Divortium cele- *aliique.* brare?

Respondeo, non posse, probat Sanch. ibidem, quia ad hanc Condonationem, quæ non est, nisi cessio Juris proprii, ut firma sit, non requiritur alterius acceptatio; statim enim, ac existit, jam remissum est delictum, quod reviviscere amplius non potest.

19. Quid si uxor v. gr. admittat quidem virum suum, qui adulteravit, sed animo non remittendi illi adulterium?

Respondeo, cum Sanch. *d*, in hoc casu *d San. l. 10* non posse amplius uxorem Divortium petere *mat. d. 14.* in foro externo, quia illa confessio, probat *num. 30.* apud Judicem, qui animum internum novit, remissionem. At verò coram Deo, cum hæc non sit vera remissio, dico, conjugem in foro conscientie Jus suum divertendi non amittere.

20. Idem esse dicendum, si dicta uxor admittat virum, nec habens animum remittendi, nec habens animum non remittendi, quia tunc verè non remittit, docet *et c. Av. q. 23* Averfa contra Sanchez *f* dicentem tunc re- *matr. sec. 8* mittere. *V. Sexto* *præterea.*

Periculum incontinentia in Innocente.

f San. l. 10.
mat. d. 14.

21. Quintus casus. Si vir v. g. Innocens divertere valens ab uxore adulterante, experiat, se sine uxore facile labi contra castitatem, licet ex vi adulterii uxoris Jus habeat ad divertendum, tamen illud impedit à damno proprio spiritali, rectè monet *g Pontius*, quia tunc pravallere debet salus spiritalis. *g Pont. l. 9* *c. 17. n. 4.*

§. IV.

An possit innocens adulterium non repellere?

1. Diximus hactenus, posse Innocentem divertere, nunc inquiri, an obligetur?

Respondeo, regulariter non a obligari, quia quilibet juri suo cedere potest, nec aliud caput assignari valet, unde hæc obligatio oriatur.

2. Dixi (regulariter) nam in aliquo gravissimo casu obligaretur; quando enim dimissio v. grat. uxoris esset apta sine ullo inconveniente ad emendationem dictæ uxoris, quæ, si non esset dimissa, perseveraret in peccato, vel, quando dicta dimissio esset apta ad delendum scandalum, quod habent Populi de viro, quasi is patrocinetur adulterio uxoris, & eadem dimissio esset non valde incommoda ipsi viro, essetque item unicuique medium sufficiens ad dictam emendationem ponendam, vel ad dictum scandalum amovendum, quando, inquam, adessent hæc, obligaretur innocens divertere, ut fuscæ habent Sanchez b aliique.

b San. l. 10 d. 13. G. Hurt. d. 11. diff. 4. Coninc. d. 35. dub. 3.

§. V.

Quenam certitudo Adulterii requiritur ad diverterendum?

1. Cum conjuges sint in possessione maritalis conjunctionis, non possunt ab ea per Divortium deturbari, nisi adsit certitudo causæ, seu delicti Divortium inducentis. Hinc non satis est, quod alter dubitet, vel probabiliter suspicetur de alterius delicto, ut illum dimittat; Regula enim generalis alibi allata est, neminem posse à matre rei, vel juris possessione dejici, nisi certò moraliter constet titulus, unde ejici possit ab illa. & ita docent in nostro casu de Divortio omnes DD. ut restatur Castrop. c.

c Cast. d. 3. p. 6. §. 4. n. 7. & colligitur ex c. De spons. d. Cap. dixit Dominus 32. q. 1. c. Cast. l. c. 2. §. fine.

2. Si quando ergo in alio d Textu dicitur, dimitti posse uxorem ob suspicionem Fornicationis, intelligitur, ob suspicionem violentam, & in sententia probabili Farinacii, aliorumque apud Castropal. e ob suspicionem

vehementem, ex qua fieri rem moraliter certam, idem Farinaceus putat.

3. Si inquiras, quoad effectum Divortii (nam quoad alios effectus, qui ad nos nunc pertinent, vide citatos) quænam conjectura, seu probationes certitudinem hanc moralem faciant de adulterio commisso?

4. Respondeo, Certum esse, eas, quæ, si in judicio exhiberentur ad probationem adulterii, illud ibi sufficienter probarent, sufficere etiam, ut illud privatim constet. Sed descendendo magis ad signa particularia, Dico, quando adulter publicè moratur in domo adulteræ, seu contra, vel, quando extant filii ex adulterio, vel, quando extat suspicio violenta, ut, si fuerit inventus nudus cum nuda, vel solus cum sola in eodem toro, certitudo moralis delicti est.

5. Oscula, & amplexus sola non sufficiunt ad moralem certitudinem de adulterio, sufficiunt autem adminiculata cum aliis conjecturis v. g. à tempore, à loco, à mora: Puta, si ea fuerint in loco secreto, & tempore apto ad delictum, vel quid simile.

6. Amatoriæ litteræ dumtaxat, non sufficiunt, at, si in iis mentio fiat de copula habita, planè sufficiunt.

7. Confessio propria serio facta item sufficit, non verò facta ad se jactandum: id, quod à circumstantiis colligi à prudenti debet, quæ jactantia potest etiam esse in præced. num.

8. Dictum alienjus testantis adulterium, testantis indicia violenta de illo, non sufficit, nisi sit dictum fide dignissimi, vel plurim fide dignorum. Hæc sparsim apud Sanchez, aliosque.

9. Huc denique facit casus sequens. Berta est certò adultera, sed ejus vir Titius ne sciat id certò, solum enim de uxoris adulterio non subdubitat: ex quo motus, (sanè insufficienter ex dictis) eam deseruit, quæro, an Berta possit cogere Titium ad secum cohabitandum, & ad non negandum tori commercium?

10. Respondeo, Sanchez, g & Coninc. z. V. ad apud Hurtad. ajunt, posse, quia separatio est momentanea pœna uxori infligenda: At, donec Titius certò sciat delictum, eam pœnam infligere justè non potest. Si ergo nondum Berta à suo Jure cohabitandi, & conversandi cum suo viro dejecta est, illum ad se revocare poterit.

II. At

11. At idem Hurtadus a citans Rebel-
lium, & Cajetanum merito ait, non posse;
quia cum ipsa certo frerit viro fidem, jam
cecidit a Jure exposcendi sibi fidem: Divor-
tium enim verè non est pœna, sed quasi effe-
ctus necessariò sequens ad fidei fractionem,
sine Jure autem virum cogere ad secum habi-
tandum, nequaquam valet uxor.

§. VI.

An auctoritate propria fieri possit Divortium
ob adulterium?

1. Non ignoro, nobiles aliquos Docto-
res docere, te, etiam si certo scias
tui conjugis adulterium, non posse eum à to-
tò, & cohabitatione depellere, nisi accedat
Judicis sententia.

2. Sed, nec ignoro, alios non minus
nobiles, velle contrarium, scilicet te scientem
conjugis adulterium posse, nulla præceden-
te sententia, ab illo decurrere: secluso tamen
scandalo, sive adulterium sit publicum, sive
occultum, sive ex causa adulterii, sive ex aliis
causis pto temporali Divortio, mox expli-
candis.

3. Me cum his posterioribus sentire cogit
ratio duplex, Prima, quia in Sacro Textu
dicitur: *Ubiunque est Fornicatio, vel For-
nicationis suspicio* (sanè violenta, ut modò
dixi) *liberè dimittatur uxor.* Notas illud,
quæ enim esset tua libertas, si tibi
Judex esset implorandus? Secunda, quia,
ut toties dictum est, frangenti fidem, fi-
des non est servanda in omnibus contra-
ctibus civilibus, etiam auctoritate pro-
pria, & in foro conscientiæ; ergo, & in
casu nostro, cum Jus divertendi, ut modò
indicavimus, non sit pœna à Judice insti-
genda; illam enim solùm ipse declarat, sed
est quasi effectus necessariò procedens à fi-
de non servata. Addam, & rationem ter-
tiam ductam ab exemplo Sancti Joseph,
volentis propria auctoritate relinquere San-
ctissimam Virginem, ut probat Maldona-
tus.

4. At in Sacris Canonibus vetatur, fieri
Divortium absque auctoritate Judicis?
Respondeo, falsum id esse, & aliquibus
Textibus, qui de hac re circumferuntur, aptè
respondet Castrop.

3. Dicitur autem est (secluso scandalo)
quod certè evitabitur, si conjux simulando
graves causas abeat in loca longinqua, ubi
ejus Matrimonium ignoratur.

6. Quæres. Estne alius modus vitandi
ejusmodi scandalum?

Respondeo, apud Doctores hunc modum
passim lego; sed certè puto, id dici loco ex-
empli: quare, si aliud occurrat, illo utere.
Ego sanè tanquam modum sufficientem ap-
probarem, si conjuges per aptam æquivoca-
tionem simularent, se velle communi con-
sensu castitatem servare, vel quid simile quod
amovere possit à Fidelibus suspicionem deli-
cti, si quando est occultum, in altero con-
juge, & quo tolleretur aliis antea deserendi
conjuges sine causa.

De simili scandalo fugiendo, vide Ca-
stropal. tract. 16. d. 2. p. 7. num. 9. (quem sequi-
tur Gibalinus de *Clanjury* d. 2. cap. 11. num.
55. solo mihi 235.) qui Castropalaus cum
dixisset, si quis absque gravi difficultate non
potest probare nullitatem veram suæ pro-
fessionis, posse ipsum fugere à religione, &c.
sic addit. Limitant hæc Lessius, Suarez, nisi
oriatur scandalum. Sed raro, vel nunquam
ex tali fuga orietur scandalum sub obliga-
tione vitandum: tum quia raro inde lu-
munt alii occasionem fugiendi absque legiti-
tima causa: tum, quia ipse legitime fugiens
uteris jure tuo; à quo usu sine gravi damno
abstinere non potes, &c. Hæc Castropa-
laus.

Quid si nullitatem probare absque diffi-
cultate possem? Respondet ibidem Castro-
palaus, te sub mortali fugere, antequam
probes, non posse. Posse adhuc sine mortali
dicit Gibalinus loc. cit. idque propter ratio-
nes jam dictas, quæ videntur etiam hic mili-
tare. Uterque tamen convenit, posito quòd
fugeris, esto peccaveris, non teneri ad religio-
nem reverti.

6. Si conjux ob adulterium occultum
relictus querelam apud Judicem deponat,
se injustè relictum esse, qua ratione se
gerere debeat conjux alter, qui justè eum
deseruit, & similia multa, quæ pertinent
ad forum externum, legi poterunt apud ci-
tatos.

7. Illud hic ne te prætereat, convenire
omnes, conjugem adulterum obligari ad
reconciliationem cum conjuge innocente,

ooo 3 quan-

quandocunque innocens velit, si separatio facta sit auctoritate propria; At, si facta sit auctoritate Judicis, non omnes Doctores in eadem esse sententia; Nam aliqui apud Sanch. *a* tenent, si innocens acceptavit sententiam Judicis de Divortio, ipsum adulterum non obligari amplius ad reconciliationem; unde posse, innocente invito, Ordines Sacros suscipere, Religionem profiteri, coelibem manere in saeculo, &c. quia innocens per acceptationem sententiae de Divortio, remittit mutuam societatem, ad quam alius obligabatur. Alii *b* tamen tenent ipsum adulterum per se obligari ad reconciliationem, neque posse praedictos status eligere, dum subest reconciliationis spes, de qua spe mox *c* dicemus in simili. Ratio est, quia sententia de Divortio, cum sit declaratio Juris, non potest plus concedere quam ipsum Jus naturae concedit, at de Jure naturae adulterium nullo modo eximit adulterum a sua obligatione manendi cum sua; secus ex delicto commodum reportaret, ergo, &c. Illud autem, quod dicitur: innocentem per acceptationem sententiae remittere mutuam societatem; falsum omnino est; quia gratis dicitur.

8. Haec posterior sententia est omnino excipienda, priorem vocat non improbabilem loco cit. Castrop. sed mihi, pace tanti viri, videtur ob rationes modo dictas, improbabilis.

Dixi autem (*per se obligari*) nam, quando rationale periculum esset, ne ipse conjux, quamvis alias nocens, occideretur, vel inique crudeliterve tractaretur, si ad conjugem innocentem rediret, sanè *d* non obligabitur; sed id per accidens est, ex illo scilicet capite, quod mutua societas conjugum nunquam censetur, fuisse promissa cum tanto periculo.

§. VII.

Causa celebrandi Divortium ad tempus.

1. **E**As generatim ad unam causam damni gravis reduci, vel in specie ad tres, puta ad haeresim, ad sollicitationem ad peccandum, & ad saevitiam nuper dixi §. 1. num. 3. Dixi item has tres causas inducere separationem conjugum ad illud dumtaxat tempus,

quo illa durant, ibidemque hujus doctrinae rationem breviter quantum fuit satis, indicavi. Nunc ergo aliquid de singulis, scitu, vel explicatu dignum superaddamus.

PRIMA CAUSA.

Haeresis.

2. Cùm ratio, cur propter haeresim, ut & propter Apostasiam à fide quam spirituale adulterium appellare consuevimus) separari possit conjux, sit, ne ex cohabitatione cum haeretico, alter periculum subeat infectionis, proleque male educeretur, ideo, etiamsi in aliquo peculiari eventu hoc periculum non esset, non propterea Catholicus divertere vetabitur: satis enim est, ut periculum adsit, ut plurimum: Nominè autem haeresis intellige veram, & pertinacem, qua scilicet haereticus correctionem non admittat, seu illam admittente paratus non sit.

4. Hic autem nota, quamvis non omnes convenient, posse propria auctoritate fieri Divortium ob adulterium carnale, ut §. praeced. vidimus, omnes tamen convenire, posse ob adulterium hoc spirituale. Ratio fortasse est, quia id ab ipso jure conceditur, *f* Sanch. *b* vel, quia in hoc magnum est periculum contagii. Ita Sanch. *f*

4. Adde conjugem separari non solum *g* Castrop. posse à conjuge haeretico, verum etiam *g* obli- *d* 3. *mar.* gari, quando re ipsa dictum periculum adsit, *p. 6. §. 8. n.* quia conjux tenetur, saltem gravissimum hoc *2. citat.* infidelitatis periculum vitare. Benignus Sanch. loquitur Castropal. credit enim tunc esse *Contract.* hanc obligationem, quando duo concurrunt, *Layman.* puta, quando conjux haereticus Catholicum *h* *Aver.* *q.* niteretur pervertere, & quando gravissi- *23. matr.* mum esset periculum assentiendi. Ipsum *le-* *sec. 9. V.* *ge.* Si ejusmodi periculum non sit, immò *Secunde.* adsit spes conversionis dicti Haeretici, posse *i* Sanch. *24.* Catholicum, si velit, cum eo cohabitare, me- *10. matr.* ritò sustineri *Aversa. h* *d. 16.*

5. Quod autem in adulterio spirituali *k* Castrop. utriusque conjugis non detur compensatio *l. c. n. 1.* delictorum (sicuti dari diximus in adulterio *quidem* *ob-* *caruali*) nec in spirituali unius cum carnali *de Pen-* *alterius*, juvat breviter meminisse, nam *ca-* *lib. 9. n. 11* *terum* late id prosequitur Sanch. *i* & *9. 23. matr.* breviter Castropal. *k* *tr. scil. 9.* *V. Penit.*

De

De Hæretico emendato.

6. Iniquus autem Primo, Hæreticum emendatum admittit ere ne conjux Catholicus obligatur?

Respondet, conveniunt Doctores communiter obligari, si Divortium ex hæresi, immò etiam ex aliis prædictis duabus causis factum fuit auctoritate privata sine Judicis ministerio; At, si fuit factum post Judicis sententiam, sive condemnans conjugem de Hæresi, sive de Divortio, iidem Doctores non conveniunt. Plures enim apud Sanchez *a* putant adesse etiam tum obligationem in Catholicis admittendi hæreticum emendatum, & solum hanc obligationem non adesse, quando ipse Catholicus vellet in Religionem ingredi: id enim (ajunt) deducitur ex sacro Textu: At absolute non adesse ejusmodi obligationem; unde absolute dictum conjugem Catholicum posse, sive manere in sæculo cum perpetuo Divortio, sive Ordines Sacros suscipere, sive multo magis Religionem profiteri, merito putant Sanchez *b* aliique. Ratio non deducitur ex natura hæresis, nec ex natura sententiæ (quod addo propter dicta num. 7. & 8.) Sed quia Ecclesia in odium ipsius hæretici, hanc potestatem concessit Catholico, cujus confessionis Jura iidem expendunt, & contraria solvunt. Addit tamen Castropal. *c* consilium optimum sapè esse, ut Catholicus respicientem hæreticum quomodocumque damnatum recipiat, propter bonum pacis, & propter caritatem, quam conjugum jam emendato alter conjux debet.

7. Atque hæc de potestate, quam habet conjux Catholicus. Verum hæreticus, quamvis emendatus potestatem ad utrumlibet non habet, sed obligatur reconciliari cum suo conjugem, si hic velit. Quare, si quem ex illis statibus, Sacri Ordinis vel Religionis; vel Voti simplicis castitatis, eligere cupiat, (cupiat, inquam, nam ad illas non obligatur) id exequi non poterit sine consensu sui conjugis, sive expresso, sive tacito, qualis esset, si ex circumstantiis appareret, non esse spem reconciliationis, vel, si conjux sæpius ab emendato requisitus illum admittere respuerit, censetur enim tunc dare licentiam perpetuæ separationis.

8. Admoneo tamen Primò, ad electio-

nem talium statuum debere accedere auctoritatem Judicis, ne suscepto Ordine, vel Religionem emergant lites, &c.

9. Admoneo Secundò, Votum imperfectum castitatis simplicis, id est de non petendo debitum, posse à *d* prædicto conjugem, ut à quocunque alio emitti sine alterius conjugis consensu, abstrahendo ab alio inconveniente, & à periculo non servandi Votum, quia sic non præjudicatur uxori, sed sibi ipsi dumtaxat.

SECUNDA CAUSA.

Solicitatio, seu indultio ad peccatum.

10. In hac causa notant Doctores, debere admoneri conjugem, ut desistat à sollicitando, & tunc demum, eo non desistente, posse alterum, etiam propria auctoritate, divertere pro tempore, pro quo timeretur rationabiliter similis sollicitatio; consulatur item aliorum scandalo, quantum fieri rationabiliter potest, ne scilicet infamia notentur conjuges, vel ansa detur aliis suis conjuges deserendi.

11. Ex hoc ergo capite licitum est uxori, divertere à viro, qui lenocinium exercet, vel in domum introducit eos, qui uxorem sollicitent, vel eandem cogit ad furta regenda, & simulanda, vel, ut pellicem foveat, vel ipse conjux sit veneficus; ex consortio enim demonis grave animæ, immò, & corporis malum merito sibi alter timere debet.

12. Transacto autem periculo ejusmodi sollicitationis, ut, si v. gr. mortuus jam fuerit juvenis, in cujus gratiam leno erat tuus vir, nec aliud periculum prudenter timeas, obligari te ad ipsum tuum virum redire (quantum est ex hoc capite) dubitandum non est.

TERTIA CAUSA.

Sævitia Conjugis.

13. Sævitia profectò non levis, sed tanta ut grave malum, seu damnum ex illa imminet uxori à viro, quod solet esse frequentius, vel viro ab uxore, quod solet evenire rarius, dat ex Jure *f* causam divertendi pro tempore, quo illud periculum durat. Censetur etiam ad hunc effectum sævitia contra conjugem.

a Sanc. lib. 10. matr. d. 15. nu. 18.

b Sanc. lo. cit. Castrop. l. c. n. 5. d. 23. §. 9. *c* Castrop. l. c. n. 4.

d Pont. lib. 9. c. 11. n. 4.

e Castrop. l. c. §. 9. n. 1. *f* G. Hurt. d. 11. diff. 5. Sanc. lib. 10. matr. d. 17. §. 18.

conjugem ea, quæ fit contra ejus conjunctos, ut filios, vel parentes necessariò in eadem manentes domo; & etiam si malum, quamvis non timeatur ab ipso conjuge, timeatur tamen ab ipsius conjunctis, v. g. ab alterius parentibus in eadem domo pariter manenti-

a Aver. q. 9. bus, ut notat Aver. a

23. matr. 14. Ad hoc caput pertinet periculum cusec. 10. V. juscunqve alterius mali gravis, ut, si conjux sic ita furiosus, ebrius, malo contagioso affectus, ut inde grave damnum uxori immincat.

b Leand. Ex dictis deducitur (ait Leander b iustam d. 26. ma-Divortii causam esse.) Quod vir gladium apposerit ad collum uxoris animo illum occidendi, vel faciendi, quod alter conjux alteri per venenum, vel per maleficia, vel alio modo insidias vitæ paraverit. Quod vir graviter, & atrociter uxorem percussit, si veid secerit gladio, si ve hasta, in capite, facie, oculo, aut in pectore, aut in manibus. Quod vir uxorem acriter, & immoderate, excedendo le vem correctionem viro permiffam, verberaverit. Hinc ille, cui adde Aver. c. V. non sufficit timor.

c Aver. l. c. V. non sufficit timor. qui ex Henriquez, & Sanchez docet, hujus generis censei nimis molestam cohabitationem conviciis, & frequentibus jurgiis obnoxiam. Intelliguntur autem hæc affecte potestatem divertendi pro tempore, quo pericula prædicta non cessent. Quod si nunquam cessare prudenti, & morali certitudine judicabuntur, sanè perpetuum tunc erit Divortium.

12. Porro prædictæ savicia, vel damni periculum, ita (dum periculum durat) potestatem se separandi dat conjugi, ut separationem exequi is possit auctoritate propria, tum, quia de Jure natura est, vitare malum grave, tum, quia hic regulariter periculum est in mora, si deberet expectari ministerium Judicis. Cæterum, quando afficeret scandalum separatio, & periculum in mora non esset, accedere debere Judicis auctoritatem certum sit. Ita intelligenda sunt alia d Jura, ne sint contraria dicto capite. *Ad literas.*

de hac re alibi e dictum est.

An possit à viro expelli à cohabitatione conjux, solum ex eo capite, quod dotem ipsa non solverit, huc reduci possit. Verum

de hac re alibi e dictum est.

ame satis.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

de hac re alibi e dictum est.

§. VIII.

De Effectibus Divortii ex Adulterio.

PRIMUS EFFECTUS.

Potestas suscipiendi novum vita statum.

1. PRIMUS Divortii, celebrati propter adulterium, effectus est, concedere liberam facultatem Innocenti eligendi statum vitæ, quem ipse velit, si ve per suscepcionem Ordinis facti, si ve per Professionem in Religione, si ve per Votum simplex Castitatis in sæculo; Aliud Matrimonium inire, nequaquam conceditur, quia vinculum prioris Matrimonii, vivente conjuge, cum quo consummatum est Matrimonium, semper, ut toties dictum est, perseverat.

2. Prædictum Privilegium est conjugis innocentis, nam conjux nocens debet expectare, ut eligere possit (quando liberè vuler, non enim obligatur) aliquem ex dictis vitæ statibus, donec non sit amplius spes reconciliationis juxta superius dicta, vel donec ipse conjux innocens consentiat, de quo consensu infra disputabimus cap. 4.

Conjux innocens, ut status prædictos suscipiat, an egeat sententia de Divortio?

2. Circa prædictam communem doctrinam quatuor sunt questiones dissolvende. Prima, An, ut Innocens statum aliquem ex illis suscipiat, requiratur Divortium fuisse per sententiam Judicis celebratum; An verò sufficiat factum auctoritate propria, stante adulterio moraliter certo, si ve notorio, si ve occulto.

4. Respondeo. Si quæras de suscepcione valida, & licita; Dico cum g, Sanch. & g Sanch. b Castropal. h aliisque communiter, innocentem, non solum validè, sed etiam licitè status illos suscipere, quando sententia Judicis præcessit. Ratio est manifesta, quia ex una parte adulter omnino amisit Jus cohabitationis cum innocente, ex alia per sententiam Judicis satisfecit omni incommodo, quod orti potest ex assumptione illorum statuum, ut mox clarius patebit.

5. Si

5. Si autem quæras de susceptione, dumtaxat valida, Dico, validè suscipi illos status ab innocente, etiam si non præcesserit sententia Judicis: immò etiam si adulterium fuerit occultum, & non notorium, dummodo certum fuerit. Ratio est modo dicta, quia jam totum Jus cohabitandi amisit adulter, idque in perpetuum; ergo cum nullum alterius Jus ipsi obistere possit, valebit statum vitæ, quem velit, eligere.

6. Sed quid? Eligetne tunc licitè?

Respondeo, nequaquam, sed illicitè; & quidem moraliter, ut expressè habet ibidem Castropal, nisi licentiam obtineat à conjugè, quamvis nocens, separatus ante sententiam, & spoliatus suo conjugè, debet restitui in sua possessione, quando cunque restitutionem sui dicti conjugis petat: non solum, quando adulterium fuit occultum, verùm etiam, in sententia probabili, quando fuit notorium: Et hujus rei ratio ulterior est, quia, antequam procedatur ad probationes, ob quas debet fieri definitiva sententia, debet illi, quia sua respoliatus fuit, eadem restitui: at sanè hæc restitutio in casu nostro esset grave damnum Religionis, & scandalum proximo-

a Sanch. Castrop. citati, & Aver. q. 23, sec. 8. V. quarto.

Quid, si sententia de Divortio processit ex errore?

7. Secunda quæstio. Quid fiat, si sententia Divortii, sive postea, sive antea, quam innocens statum aliquem ex dictis susceperit, appareat fuisse falsa?

b Sanch. lib. 10. matr. d. 9. n. 9. Pont. lib. 9. c. 20. n. 1. Castrop. l. c. n. 6.

Quid, si innocens, post sententiam de Divortio incidat ipse in Adulterium?

8. Tertia quæstio. Quid, si postquam dictos status elegit innocens, incidat in adulterium, eritne obligatio compensandi cum adulterio alterius, ita, ut ipse sit re-

Tamburinus de Sacramentis.

stituendus conjugè, tamen si Sacros Ordines susceperit, vel professionem solemnem emisit?

9. Respondeo. Castropal. c. probare contendit, esse restituendum conjugè. Ratio principalior est, inquit, quia non apparet, unde non debeat fieri compensatio delictorum, perinde, ac fieri debere, certum est, si adulterium antea committatur, æquè enim frangitur fides Matrimonii, cujus vinculum semper remanet, vivente naturaliter conjugè.

c Castrop. d. d. 3. p. 6. §. 6. n. 11. citans Pör. Mel. Co. ninck a. hosque.

10. At Sanch. d. distinguit. Quando enim (ait) sententia abiit in rem judicatam, scilicet, quando elapsum est tempus appellationis, vel similis remedii, non est conjux prædictus incidens in adulterium restituendus alteri, nec sunt amplius ea adulteria capacia mutue compensationis; Est autem restituendus, & adulteria illa sunt compensanda, quando sententia non abiit in rem judicatam, vel, quando dicta sententia lata fuit contra Minorem v. gr. qui potest uti Beneficio restitutionis in integrum. Ratio est (inquit Sanch.) quia, quod semel bene definitum est, non est retractandum. Audit hoc Castropal. respondetque, quod semel bene definitum est, non esse quidem retractandum ex causis, ex quibus definitum est, retractari tamen posse ex nova causa superveniente, ut est in casu nostro, nam tunc illa sententia non erit propriè prioris sententiæ retractatio, sed novæ causæ decisio.

d Sanch. l. c. d. n. 30. Henric. a. lique cit. D. Th.

11. Profectò hæc, (quæ certè in utramque partem sunt probabilia) latius persequi, necesse non est. Legantur Castropalaus, & Sanch. cit. Illud ego moneo, Episcopos, & Prælatos cautè in iis admittendis ad Ordines, vel Professionem Religiosam, præsertim, quando sunt juvenes, debere procedere ne fortè cogantur, conjugem prædictum, aliquando restituere, nam propterea, me Auctore, nunquam eos sine consensu alterius conjugis ad professionem, vel Sacros Ordines admittant.

PPP

Ad

An legitimè quis separatus ab uxore possit dicere, se non esse conjugatum?

12. Quarta quaestio. An peccet conjugatè separatus ab alio, si volens suscipere Ordines Sacros, vel Religionem, interrogatus ab Episcopo, vel Prælato neget, se esse conjugatum?

a Sanc. di. Respondeo. Sanch. *a* ait, non peccare, præscindendo ab alio damno; quia, (inquit) cum debita æquivocatione non mentitur, & ex alio capite perinde in Ordine ad Ordines, vel Religionem, esse sic separatum, ac si conjugatus non esset; Contra, Navarrus *b* putat, hunc peccare, & invalidè profiteri, quando Prælatus eo animo esset, ut eum nonmitteret, si conjugatus esset.

13. Equidem, nec Navarro, quoad illud (invalidè) assentior, nec absolutè assentior Sanch. Non Navarro, quia, nisi in Religione adsit statutum irritans, vel expressè admissio sit sub conditione carentiæ conjugii, valet professio, ut discretè docet idem Sanch. ad irritam enim reddendam professionem, non sufficit voluntas habitualis, (immo ex *a Aver. q.* Averfa, *c* nec statutum merè prohibens;) sic enim invalida esset professio Juvenis ob-

23. matr. fec. 8. V. si ceriè. tus ingenii, quia, si id notat Prælatus, certo non admisisset. Nec assentior Sanchez, quia semper est damnum notabile Religionis admittere conjugatum cum periculo, ne, si res patèriat, turbetur Religio, quæ, in re tam gravi merito invita esse debet; quare semper aderit peccatum in hujusmodi conjugate negante, immo non patefaciente suum conjugium, ita Averfa. *d* Adde, valde incommodum fore Religioni, habere sine suo consensu obligationem, seu, saltem dubium (propter varias opiniones supra dictas) de obligatione reddendi conjugem suam uxori, si fortè is adulterium committ-

eat.

SECUNDUS EFFECTUS.

Divortii ex Adulterio.

Libertas non restituendi dotem, & præstationis alimentorum.

14. Secundus Divortii perpetui (de quo loquimur) effectus est, dare potestatem innocenti viro, ne obligetur dotem reddere uxori expulsa ob adulterium. Verum id explicatius afferamus.

Si loquamur post sententiam, qua Judex privet adulteram sub dote (ut certè private debet) omnes consentiunt, justè tunc sibi illam retineri ab innocente viro: at ante sententiam, non conveniunt omnes.

15. Nam posse eam retineri à dicto viro innocente, saltem ante sententiam Judicis declaratoriam delicti uxoris, existimat Castropalaus, *e* quia amissio dotis est vera pena, ad quam nullus tenetur, nisi post sententiam; Unde uxor, quamvis nocens, donec sententia accedat, ea gaudere debet, si eam habeat, vel, si eam non habet, petere eam justè poterit, petit enim rem suam. Quare eam ipsi reddere debet vir, quamvis innocens. Solum ergo vir hic innocens implorare Judicem poterit, & post ejus sententiam, dotem eam, sibi, vel repetere, vel retinere.

16. Contra, posse eam ab innocente retineri, etiam ante sententiam Judicis, censet Sanch. *f* quia, is, cui competit exceptio, ne aliquid solvere cogatur, habet Jus illud retinendi, tum in foro fori, tum in foro poli: at Maritus habet Jus se opponendi contra uxorem adulteram, volentem repetere suam dotem, ergo potest illam sibi retinere: Minor probatur, quia potest opponere delictum adulterii.

17. Verum Castropalaus replicat, negando hanc Minorem. Maritus enim (ait) non habet Jus retinendi dotem absolutè, siquidem Maritus, quamvis habeat Jus opponendi uxori delictum, non tamen habet Jus retinendi dotem, nisi media sententia de patratò delicto.

18. Vides utramque sententiam esse probabilem? Sanch. enim probabiliter dicit Maritum habere Jus retinendi, etiam ante sententiam, quia ante illam habet Jus se oppo-

opponendi, quod Castropalaus probabiliter negat.

An vir innocens alimenta adultera prestare teneatur?

19. Quid de alimentis? Obligaturne conjux innocens illa subministrare uxori expulsa propter adulterium?

Respondeo, in meliori sententia non obligatur in foro conscientiae, quia, propter a Sanc. lib. Adulterium consortis, à debito omni solutio. 10. matr. tus est conjux. Præterea, nec in casu litis, d. 8. à n. expensas litis contribuere uxori adulteræ, 25. Ca. si certum est adulterium, obligatur innocens conjux, & ratio est eadem, quia ab n. 5. Fari- omni debito propter adulterium conjugis, nac. T. 4. liberatur conjux alter. An autem in foro fori 143. n. 41. obligetur, vide apud citatos. Verum conjux 42. nocens debet innocentem tradere alimenta, ut item expensas litis, si fortè h. c. innocens adulterium alterius probare intendat, quia innocens cadere non debet à Jure suo, quo potest, & alimenta, & litis expensas ab altero exposcere.

20. Propter non dissimilem rationem si uxor domo fugiat ob timorem, ne malè tractetur à viro supplicante uxoris adulterium, quod verè uxor commisit, ne in foro quidem b Farin. l. 1. dem b externo, alimenta illi subministrare c. Castrop. tenetur vir, quia scilicet universaliter vir non a. c. sine. obligatur alere uxorem fugientem extra domum viri, ipsò viro causam recessus non dante.

TERTIUS EFFECTUS.

Divortii ex Adulterio.

Potestas educandi, vel non educandi filios, Remissivè.

21. Tertius effectus Divortii est, dato c Sanc. lib. potestatem innocenti, ut sine suo onere edu- 10 matr. cantur filii, id quod cum multis scateat limi- 4. 20. Ca. tationibus, ac distinctionibus non valde Prop. d. 3. nobis scitu necessariis, magis enim pertinet de spons. p. ad Jurisperitos, videatur apud eosdem, 6. §. 10. nec tamen omittantur c Theologi. Laym. l. 5. 17. 10. p. 3. 67. n. 29.

§. IX.

De iisdem tribus effectibus Divortii celebrati propter hæresim.

1. Quamvis Divortium propter hæresim celebratum non pariat ex se, suaque natura primum Effectum, quem parit adulterium carnale, non enim datur libera potestas Catholico conjugii assumendi aliquem ex illis statibus, puta Ordinem, Religionem, Vocum simplex Castitatis, nihilominus, quia parit illum eundem Effectum ex institutione, & dispositione Ecclesie, ut d supra diximus, ideo inde habe ea, quæ essent hic asserenda. d Supra §. 7. à n. 6.

2. Quoad secundum Effectum pertinentem ad dotem, sic hæc regula. Si Divortium factum est non culpa uxoris, sed viri restituendam esse uxori dotem. Si verò factum est, culpa uxoris, dotem ipsi non esse restituendam. Id, quod Castropal. e & Sanch. f e Castrop. colligunt ex Jure, g in quo universaliter l. c. nu. 2. disponitur, ut uxor amittat dotem, vel do- f Sanc. lib. talitium, si ejus culpa Divortium fiat. Puto 10. matr. autem Castropalaum intelligere post sen- d. 4. n. 20. tentiam, Sanch. etiam ante, eo modo quo c. d. 20. iidem dixerunt in adulterio carnali, quo- n. 7. rum placita, nos rerulimus, §. præcedenti à g C. Ple- num. 14. rumq; De Donat. in- ter virū, & uxora.

3. De alimentis idem dic, quod ibidem diximus nu. 19.

4. Quoad tertium Effectum, id speciale habet Divortium ob hæresim, ut filii semper educandi sint apud conjugem Catholicum, idque in favorem fidei, ne scilicet proles erroribus inficiatur. Lege id pluribus apud Sanch. h aliosque.

h Sanch. di. d. 20. à nu. 4.

§. X.

De tribus iisdem effectibus adulterii ob sollicitationem ad peccandum, & ob sacriliam.

1. Quoad primum Effectum, cum separatio conjugum ex his duabus causis sit ex natura sua temporalis, nemo ex conjugibus statum aliquem ex illis, quos diximus paragr. 8. nu. 1. assumere potest, nisi mutuus adsit consensus, sicuti proisus ceteri Ppp alii

alii conjuges post consummatum Matrimonium, de qua re mox c. 4.

Expectari igitur debet, si fortè evanescat spes reconciliationis, hac enim evolante, poterunt dicti conjuges eligere novum vitæ statum, eo proportionaliter modo, quo supra definitum est.

2. Quoad secundum Effectum sit hæc Regula. Conjux ille, qui aliàs obligatus erat, debeat dotem, & alimenta subministrare ei, qui culpam non dedit separationi, non debeat ei, qui culpam dedit, quæ Regula satis explicata manet ex prædictis, advertendo tamen, tum in his causis, tum in præcedentibus intelligi semper pro tempore, quo actualiter legitime perseverat separatio.

a Pont. kb. 3. Pontius *n* censet, quando Divortium est factum ob sævitiam uxoris, ipsam non obligari ad restituendam dotem viro innocenti. Ratio est, inquit, quia amissio dotis solum est adnexa delicto adulterii, vel occisionis Mariti, non autem aliis delictis.

b Castrop. 4. Sed contra meritò se opponit Castropalaus; *b* Nam in Sacro Textu, cuicumque delicto, ex quo Divortium fit, seu mutua cohabitatio solvitur (sanè pro tempore quo ut modo dixi, legitime durat solutio) amissio dotis adnectitur.

5. Quoad tertium Effectum, idem dico, quod modo indicavi paragr. 8. n. 21.

C A P U T IV.

Occasione prædictorum quærimus, qua ratione Conjuges post consummatum Matrimonium valeant communi consensu mutationem status assumere.

1. **H**actenus declaravimus, quando nam in casu delicti alterius conjugis possit alter novum vitæ statum suscipere. In præsentia verò quærimus, quid extra casum delicti.

2. Et quidem, quod mutuo consensu valeant conjuges, etiam post consummatum Matrimonium se separare, & vitam cœlibem agere, & certum est, & multi Sancti Veteres nos suo exemplo docuerunt. Verum id à conjugibus, præsertim, si sint Juvenes, esse cum magna prudentia, immò, & longa experientia

sue continentie præstandum, non est hic, nisi serio monendum. Legatur Sanchez, & alique.

3. Jam verò discutiamus per singulos illos vitæ status supra memoratos. Professionem Religiosam, Ordinis Sacri susceptionem, simplicis Voti Castitatis emissionem.

§. I.

Quoad Professionem Religiosam sine licentia Conjugs.

1. **N**ec licitè, nec validè conjux sine expressa licentia alterius professionem in Religione emitit: prorsus sicut servus, Domino non consentiente. Si tamen sine prædicta licentia emitat; poterit omnino ab altero conjuge repeti, immo ipsemet, relicta Religione, poterit propria auctoritate (gravi scandalo semper prudenter amoto) ad conjugem reverti, & ad hanc reversionem sanè obligabitur, etiam si conjux alterius ingressui non consentiens, nequam positivè revocet. Ratio est, quia ex una parte id requirit justitia debita conjugi, & ex alia professio fuit *d* nulla: esto Pontius *e* teneat, sine licentia Judicis, causæque discussione non posse hunc professum Religionem deserere.

2. Licentia *f* autem debet liberè data esse à conjuge, Quare coacta, vel dolo, vel metu extorta non sufficit ad validitatem Professionis.

3. Inquires. Conjux sine licentia alterius factus Professus, si deinde redeat ad uxorem, obligaturne Primò, servare Castitatem, quantum potest, v. g. non petendo debitum. Secundò, obligaturne, mortua uxore, redire ad Religionem?

4. Respondeo ad primum. Si professio nem emittens habuit expressum animum Castitatem vovendi, etiam si ad sæculum rediret, certum est, obligari ad servandam quantum potest, Castitatem, & consequenter ad non petendum debitum, nam ad satisfaciendum uxori, satis est, si reddat. Si verò hunc animum expressum non habuit, non obligabitur, quia ex communi more emittendi professionem semper intelligit profitemi, vovere Castitatem statui Religioso annexam. Quod si Pontifex in Sacro Textu dicit, hunc conjugem teneri ad id, quod